

16 kunning frá EF-bólkinum:

Ísland og altjóða marknaðurinn

Í dögum 20.-22. mars 1991 var EF-arbeidsbólkurinn í Reykjavík fyrri at fáa eina gjolla meting av teimum fyrireikingum, sum íslenska vinnulívið og samfelagið annars er farid undir fyrri at taka ímóti avbjóðingunum við luttøku í sonevndu EBS-skipanini. Arbeidsbólkurinn vildi eisini kunna seg um hvørji stig, Ísland trúliga vildi taka, um úrslitið av samráðingunum millum EF og EFTA ikki varð eftir vild á fiskivinnuøkinum serliga.

Foroya Landsstýri hevdði heitt á fiskivinnuráðharrastovuna og handilsmálaráðharrastovuna íslensku um at fáa fund í lag við arbeidsbólkin og veita honum allar upplýsingar um nevndu fyrireingar, serliga havt lógum og reglum viðvíkti.

Umframfundir við umboð fyrri ymisk vinnufeløg, yrkisfeløg og vinnuáðugafelagsskapir hevdði bólkurinn eisini fund við skrivstovustjóra í menta- og kenslumálaráðnum og donsku sendiráðharrastovuna og hiti somuleiðis Altingsins uttanríkisnevnd og Altingsins EF-nevnd.

Ísland og EF/EFTA samráðingarnar

Sum kunnugt er ætlanin, at samráðingarnar millum EF og EFTA um eitt europeiskt búskaparligt samstarvsøki (EBS, eisini stýtt EEA, EES og EØS), skulu verða lidnar um stutta tíð.

Grundarlagið undir hesum samráðingum er strevanin innan EF at seta innmarknaðin í verk. Onkur hevur hug at halda, at innmarknaðurin er nakað heilt nýtt, og at innmarknaðurin fer at broyta EF til nakað annað, enn tað hevur verið, og at henda broyting hendir 1. januar 1993.

Hetta er ein misskiljing. Líka síðan EF varð veruleiki í 1957, hevur málið verið at gera felagsskapin til eitt samlað øki, har fólk, vørur, tænastur og kapitalur hava fritt at fara millum londini. Skipanin av innmarknaðinum er sostatt ikki ein tíðaravmarkað hending, men ein gongd fram ímóti einum máli, serliga eftir 1985.

EF-EFTA (EBS)

Øll EFTA-londini (Noreg, Svøríki, Finnland, Ísland, Eysturriki og Sveits) hava hvørt sær frihandilsavtalur við EF. Sambært hesum avtalum er tryggjað tollfrælsi fyrri idnaðarvørur í handli millum londini í EF og EFTA. Fult tollfrælsi fyrri idnaðarvørur millum EF-EFTA varð veruleiki 1. januar 1984. Avtalurnar seta eisini bann fyrri innflutningsavmarkingum og tiltøkum, sum hava innflutnings-tarnandi virkan. Eisini eru ávis forboð fyrri avmarkingum í kappingarferi og ímóti at veita almennan stuðul, sum kann broyta kappingarferið.

Tá ið tað snýr seg um idnaðarvørur, taka EFTA-londini lut í tí felags europeiska maknaðinum næst-

an í sama mun sum EF-londini.

Grundarlagið fyrri at víðka samstarvið millum EF og EFTA varð lagt í teirri sokallaðu Luxemborg-yvirlysingini frá 1984. Tá samdust handilsmálaráðharrarnir í limalondunum í báðum samgongunum um at virka fyrri at fáa eitt europeiskt búskaparligt samstarvsøki, sum skuldi fevna um øll londini í EF og EFTA. Í januar 1989 tók EF stig til at skunda undir gongdina í hesum máli, og í mars 1989 — aftan á ein fund í Oslo — svaraðu EFTA-londini jättandi, og síðan hava felagsskapirnir samráðst um at skapa tað europeiska búskaparliga samstarvsøkið (EBS).

EBS er ætlað at verða eitt skipað samstarv millum EF og lond í Europa, sum eru ikki limir í EF.

19. desember 1989 gjørdi EF og EFTA-londini eina felagsyvirlysing, har felagsskapirnir siga seg miðá ímóti:

- at tryggja, at fólk, vørur, tænastur og kapitalur hava fritt at fara. Henda avtala skal grundast á viðkomandi (relevantan) felagsskapsrætt, t.e. galdandi rætt innan EF og innan EFTA, sum partarnir í felag semjast um. Samráðast kann um undantøk, sum eru grundað á avgerandi áhugamál hjá portunum, eisini kann samráðast um skiftisreglur. Tryggjaðar verða eins kappingartreytir.

- at styrkja og víðka samstarvið í sambandi við EF-tiltøk á øðrum økjum, t.e. granskning og menning, umhvørvismál, útbúgvingarmál, arbeidskór, almennatrygd og ferðamannavinnu.

- at minka um búskaparligar og sosialar ójavnar, sum eru ímillum felagsskapirnir.

Avgerðir í einari felags EBS-skipan verða tiknar í fullari semju (konsensus), men í neyvum samstarvi við báðar partar, har teir hvør sær og saman virka fyrri at koma fram til grundarlag fyrri avgerðum.

Samráðingarnar um EBS millum EF og EFTA byrjaðu í 1990 og skulu verða lidnar sum skjótast, soleiðis at EBS kann verða veruleiki samstundis sum innmarknaðurin í EF fer at virka 1. januar 1993.

EBS/Frihandilsøki:

Samstundis sum EFTA-londini samráðast við EF um EBS, samráðast Foroyar við EF um frihandilsavtala.

Tað kann tí vera áhugavert at skeita eftir, hvør munur er á EBS og einum frihandilsøki.

Í einum frihandilsøki eiga limirnir at beina burtur sínámillum tollverju og aðrar innflutningsforðingar. Tó hava limalondini ongan felags tollmúr mótevnis ikki-limalondum, og heldur ikki er nakar felags innflutningspolitikkur mótevnis londum, sum ikki eru limir í frihandilsøkinum.

Ein slik frihandilsskipan ber teir trupulleikar í sær, at lond, sum ikki eru limir í skipanini, royna at fáa sínar vørur inn í frihandilsøkið gjøgnum tað land, sum hevur fægstar innflutningsforðingar.

Hetta hevur aftur við sær, at gjørdar verða flektar upprunareglur, ið sum oftast eru sera tor-

forar at umsita.

Munurin at EBS-skipanini og frihandilsøkinum er stutt, at EBS umfram at umfata frihandil og tey sokallaðu 4 frælsini (í innmarknaðinum) eisini fevnir um t.d. samstarv um granskning, menning, umhvørvismál, útbúgvingar, arbeidskór, almennalóg-gávu, brúkaravernd og annars alt, sum partarnir semjast um.

Ein frihandilsavtala fevnir bert um tollfrælsi og innflutningsfrælsi partanna millum og bert fyrri teir vørbólkar, sum partarnir kunnu semjast um. Sostatt veitir EBS-skipanin portunum nógv rúmari ræisir og áleggur, eisini portunum nógv størri skyldur.

Av tí at bert Ísland av EFTA-londunum í størri mun kann sammetast við Foroyar, tá ið tað snýr seg um bert hugt at Íslandi, og hvussu Ísland lagar seg til luttøku í einari komandi EBS-skipan. Eisini skal nertast við hvørji áhugamál nøkur samfelagsøki tala fyrri í hesum sambandi. Hugt verður ikki at teimum samlaðu EFTA-EF samráðingunum, men í høvuðsheitum bert at íslenska partin um í hesum samráðingum.

EF/Ísland

Sum nevnt frammanfyrri hevur Ísland frihandilsavtalu um idnaðarvørur við EF.

Í samráðingunum EF/EFTA er íslenska støðan tann, at samráðast kann

um øll mál, tó ikki um, at EF sleppur at veiða á íslenskum sjóki, og ikki um, at EF sleppur at gera iløgur í íslenska fiskiflotan ella íslensk flakavirki. Heldur ikki skal EF sleppa fram at náttúrugivnum ríkidømi á landi. Eisini er við lóg avmarkað, hvussu nógv útlendingar kunnu eiga í íslenskum peningastovnum.

Í samráðingunum við EF var Ísland einasta EFTA-landið, sum ikki vildi samráðast um at lata fiskirættindi aftur fyrri, at fiskavørurnar sluppu fram at EF-marknaðinum. Her hevur EF, tá ið samráðingarnar byrjaðu, kravt atgongd til fiskiskap. Av tí at Ísland var einsamt um hesa støðu, mettu teir seg hava hampiliga góðan møguleika at vinna frama fyrri sínum sjónarmiði, at krevja særsemdir á hesum øki, tí at Ísland sum einasta EFTA-land byggir stóran part av sínum búskapi og menning á fiskivinnuna. Henda støða broyttist bráðliga í februar/mars 1991, tá ið Noreg, sum frammanundan ikki hevdði tikið fyrirvarni við víkjandi fiskirættindum, broytti kós og tók somu fyrirvarni sum Ísland. Íslendingar halda, at henda broyting í norsku sjónarmiðunum ger tað munandi truplari hjá Íslandi at vinna frama fyrri sínum krøvum um, at íslendur fiskur bert kann veiðast og tilvirkast av íslenskum skipum og virkjum, og at bert íslendur kapi-

talur kann vera við í hesari vinnu. Hesa avgjørdi støðu stuðla allir politiskir flokkar í Íslandi.

EF umhugsar upp undir endaligu samráðingarnar at seta fram krav um at fáa 30.000 tons toskakvivalent frá EFTA aftur fyrri, at EFTA-fiskavørur skulu fáa tollfrælsi á EF-marknaðinum.

Hesi 30.000 tonsini skulu fáast í Eystrasalti og norðanfyrri 62°, men tað verður hildið óhugsandi, at Svøríki og Noreg vilja lata øll hesi tonsini, og at Ísland sleppur undan at lata fiskirættindi til EF.

EF-sjónarmiðið í samráðingum er, at tá ið talan er um at fáa/lata rættindi millum EF og EFTA, skal javnvág vera á hvørjum øki sær, eisini innan fiskasjókið. Íslendingar halda fast við, at talan bert skal vera um eina samlaða javnvág. Um onkur fær ov mikið í einum øki, kann tað takast aftur í einum øðrum. T.d. hevur onkur nevnt, at um Ísland fær ov stóran semdir frá EF á fiskivinnuøkinum, so kann tað mótróknast við, at Sveits innflytur meira av landbúnaðarvørum úr EF.

Ein annar háttur, ið hevur verið nevndur, at tryggja, at fiskirættindi til EF ikki koma við í EBS-samráðingarnar, er at EFTA afturfyrri skal gjalda til strukturgrunnarnar hjá EF, ella gera